

P.10. Germanii din Europa de Sud-Est în „epoca extremelor” (1933-1989)

Organizatori: Ottmar TRĂȘCĂ, Corneliu PINTILESCU

Moderatori: Ottmar TRĂȘCĂ, Corneliu PINTILESCU

Locație: Institutul de Istorie „George Barițiu”, Str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 5, sala 507,
Vineri 18 octombrie, 16:30-18:30

Rezumatele comunicărilor

Mihai A. PANU, Universitatea de Vest din Timișoara, *Articularea clivajelor structurale în societăți plurale: Perspective asupra culturii politice la germanii din Banatul interbelic*

-Rezumat-

Pornind de la o abordare care evită priviri unilaterale asupra clivajelor ideologice ale secolului trecut, prezentarea își propune să ofere o perspectivă hibridă asupra istoriei germanilor din Banat în perioada interbelică. Vom avea în vedere folosirea conceptului de „cultură politică” (în sensul consacrat de politologie) pentru a explica punctual clivajele ideologice care au marcat Banatul în prima jumătate a secolului al XX-lea. Principalul obiectiv al cercetării vizează validarea (măcar parțială) a ipotezei conform căreia clivajele majore în societăți plurale (improbabile la prima vedere) sunt mediate prin intersecția feluritelor determinisme sistemice cu factori comunitari mult mai difuzi, identificabili în zona atât de efervescentă a preferințelor micro-grupurilor sociale.

Corneliu PINTILESCU, Institutul de Istorie „George Barițiu”, *Cercetări etnografice privind minoritatea germană din România în anii 1933-1944: colaborări transnaționale, radicalizare politică și „Gleichschaltung”*

-Rezumat-

În perioada interbelică, folclorul a fost un element esențial în narativele identitare ale germanilor din România, așa cum au fost de altfel și în cadrul construcției identitare a românilor, maghiarilor și a altor minorități naționale din România Mare. Specialiștii în domeniul folclorului din rândul germanilor din România au colaborat cu cei din Germania Nazistă, conexiuni care au jucat apoi

un rol important în rândul procesului de radicalizare politică și „Gleichschaltung” (alinieră) a intelectualității germane din România. Prezentarea își propune să analizeze acest fenomen pornind de la colecții personale și documente aflate în arhiva CNSAS.

Ottmar TRĂȘCĂ, Institutul de Istorie „George Barițiu”, *Operațiunile secrete „Gemsbock” și „Regulus”*. *Colaborarea dintre serviciile secrete germane, Mișcarea Legionară și Grupul Etnic German în vederea creării unei rezistențe progermane și antisovietice în România. Septembrie 1944-mai 1945*

-Rezumat-

Actul de la 23 august 1944 a avut consecințe economice, politice și militare dezastruoase pentru cel de-al III-lea Reich. Din punct de vedere politic, evenimentele consemnate la 23 august 1944 au însemnat pentru Berlin pierderea unui aliat și câștigarea unui nou inamic, desprinderea României din alianța cu Germania nazistă influențând inclusiv atitudinea celorlalți aliați/satețiți, respectiv Bulgaria, Ungaria, Finlanda și Slovacia. La fel de funeste au fost consecințele actului de la 23 august 1944 inclusiv pentru soarta minorității germane din România. Pierderea poziției strategice a Carpaților și pătrunderea rapidă a Armatei Roșii în Transilvania a condus la exodul unei mari părți a populației germane, cei rămași în România fiind expuși ulterior șicanelor autorităților române și ale Armatei Roșii de ocupație. Contramăsurile militare și politice inițiate de conducerea Germaniei național-socialiste pentru a restabili situația în Transilvania și a proteja astfel minoritatea germană au fost de la bun început sortite eșecului ca urmare a caracterului lor tardiv și a lipsei acute de forțe militare. Având ca punct de plecare literatura de specialitate și documentele păstrate în arhivele române și străine (SUA, Anglia, Germania, Federația Rusă), în această prezentare ne propunem să tratăm un episod controversat și relativ puțin abordat în cadrul istoriografiei, respectiv eforturile întreprinse de conducerea celui de-al Treilea Reich, în colaborare cu Mișcarea Legionară și Grupul Etnic German (GEG), de a crea o mișcare de rezistență progermană și antisovietică în perioada septembrie 1944-mai 1945, obiectivul principal fiind declanșarea unei revolte îndreptate împotriva ocupației sovietice.

Silviu B MOLDOVAN, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) București, *Reveniri ale germanilor din România din deportarea în URSS. Cazuri reflectate în arhiva CNSAS*

-Rezumat-

Prezentarea vizează identificarea unor traiectorii ale etnicilor germani eliberați din lagărele unde au fost deportați în URSS la așa-zisa „muncă de reconstrucție” și care s-au întors în România pe

diferite rute. Pornind de la dosare aflate în custodia CNSAS, cercetarea ilustrează aceste traiectorii ale revenirii în țară urmărind istoriile paralele ale unor studii de caz reprezentative. Dincolo de tragediile unei epoci plină de turnuri pentru germanii din România, documentele create sau arhivate de poliția secretă comunistă suprimă lumini și umbre ale unor destine individuale.

Sanda IGNAT, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” Cluj-Napoca, *Vecinătățile săsești în comunism. Renașterea și continuitatea unei tradiții întrerupte*

-Rezumat-

Prezentarea schițează evoluția Vecinătăților săsești după cel de-al Doilea Război Mondial în România. Instituția tradițională a Vecinătăților, destabilizată și apoi întreruptă de o serie de evenimente din contextul conflagrației care au afectat comunitățile săsești, s-a reorganizat în mod informal după întoarcerea sașilor din deportarea în Uniunea Sovietică. Începând cu anii 1950, în mai toate comunitățile săsești din Transilvania s-a putut constata o înflorire a Vecinătăților.

Virgiliu ȚĂRĂU, Universitatea Babeș-Bolyai, „*Supraviețuirea*” *Grupului Etnic German din România după octombrie 1944. Avatarurile dosarelor administrate de Securitate privind „problema germană”*

-Rezumat-

Prezentarea propune o incursiune în avatarurile conceptului de „naționaliști germani”, așa cum se reflectă acestea în formele și etapele succesive ale dosarelor cheie administrate de Securitate privind minoritatea germană din România. O atenție deosebită va fi acordată felului în care Securitatea construiește și administrează o vinovăție politică colectivă a germanilor din România. Într-o primă fază, acțiunile individuale de urmărire se transformă în acțiuni de grup. Aceasta presupunea centralizarea tuturor informațiilor provenite din arhivă și rețea, precum și elaborarea unui plan de acțiune împotriva grupului. Interpretarea ideologică, controlată ierarhic, era de natură să facă posibilă tranziția de la caracterul banal al unor fapte la unul dușmănos. Apoi urma acțiunea de reținere, percheziție și anchetare a membrilor grupului. Ei deveneau „dușmanii poporului”, categoria fiind împrumutată direct din forma de organizare și din experiența de funcționare a Securității. Asta face ca în categoria „naționaliștilor germani” să apară noi fapte reprobabile, unele care aveau substanță și pericol doar dacă erau interpretate ideologic.